

Factsheet 2017-3

Recht doen aan je kind

Tussentijdse bevindingen van een kleinschalige pilot

Auteur: T. Geurts

Juli 2017

Hoe kan worden voorkomen dat kinderen de dupe worden van een vechtscheiding? Deze vraag heeft de afgelopen jaren veel aandacht gekregen in de politiek¹, rechtspraak², wetenschap³ en media⁴. Tegelijkertijd zijn er een flink aantal initiatieven ontplooid ter verbetering van de situatie. Een van deze initiatieven vormt het onderwerp van voorliggend factsheet: de pilot *Recht doen aan je kind: In een week nieuw perspectief voor gescheiden ouders in conflict*. Deze pilot beoogt ouders te helpen bij het oplossen van een vechtscheiding door het aanbieden van een intensief weekprogramma. Gedurende één week worden problemen integraal

– met een combinatie van hulp en recht – benaderd. Voorafgaand aan de interventie volgen ouders een voortraject van acht tot twaalf weken. Na de intensieve week volgt een nazorgtraject van maximaal zes maanden.

De pilot ging eind 2016 van start met een eerste groep van vijf ouderparen. De ervaringen van deze ouders worden onderzocht door de hulpverlenende instantie (Gutterswijk 2016a, 2016b). Voorliggende rapportage doet verslag van een *tweede groep* ouders die begin 2017 met de interventie is begonnen. In voorliggende rapportage staan hun ervaringen met het intensieve weekprogramma en verwachtingen ten aanzien van toekomstige conflicten centraal.⁵ Er zijn twee onderzoeksvragen:

- 1 In hoeverre zijn ouders tevreden over het programma van de intensieve week?
- 2 In hoeverre zien ouders na de intensieve week weer mogelijkheden om minder frequent en minder ernstige conflicten te hebben?

¹ Zie bijvoorbeeld *Aanhangsel Handelingen II 2015/16*, 288 en *Kamerstukken II*, 2013/14, 33 836, nr 3.

² Zie bijvoorbeeld het 'Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen' 10 oktober 2016.

³ Zie bijvoorbeeld ZonMw-programma over vechtscheidingen: www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/vechtscheiding/

⁴ Zie bijvoorbeeld Geurts & Ter Voert (2013).

⁵ Na afloop van de nazorgfase volgt een eindrapportage waarin onder andere zal worden gezien of de verwachtingen van ouders uitkomen.

Box 1 Belangrijkste bevindingen

De onderstaande bevindingen hebben betrekking op de ervaringen en verwachtingen van de ouders die aan de tweede week van de pilot hebben deelgenomen. De bevindingen staan gerapporteerd voor de groep als geheel; individuele deelnemers zouden in hun ervaring en verwachting kunnen afwijken van onderstaand totaalbeeld. Of deze bevindingen ook voor de totale beoogde doelgroep gelden is onduidelijk.

- Ouders beoordelen de intensieve week in zijn geheel als belangrijk tot zeer belangrijk.
- Ouders waren positief over alle individuele onderdelen van het programma.
- Ouders verwachten dat conflicten zullen afnemen in aantal en ernst.
- Ouders voorspellen een positievere afloop van conflicten.
- Ouders denken dat de kinderen minder vaak bij conflicten betrokken zullen raken.
- Ouders verwachten dat de kinderen minder vaak partij zullen kiezen.
- Ouders voorzien een afname van conflictfrequentie over contact, communicatie en opvoeding.
- Ouders verwachten een toename in aantal conflicten omtrent financiële kwesties.
- Ouders verwachten een verbetering van de relatie met de ex-partner.
- Ouders voorzien weinig verandering in de welwillendheid ten opzichte van de ex-partner.
- Ouders verwachten een afname in het vertrouwen in de ex-partner.

Bij het beantwoorden van deze onderzoeksvragen moet in het achterhoofd worden gehouden dat de evaluatie een drietal flinke beperkingen kent. Het aantal deelnemers (acht ouders) is te weinig voor zinvolle statistische toetsing. Verschillen en effecten tussen voor- en nameting kunnen statistisch niet worden vastgesteld. Bovendien is er geen vergelijkingsgroep. De ervaringen van deze groep ouders kunnen dan ook niet worden afgezet tegen een groep ouders die niet aan de interventie zijn blootgesteld. Daarnaast wijken de deelnemende ouders mogelijk af van de beoogde doelgroep⁶ aangezien 1) een specifieke selectie is gemaakt uit de beoogde doelgroep en 2) deelnemers zelf hebben gekozen om wel of niet mee te doen aan de interventie. Deze potentiële selectiviteit (in selectie en uitval) resulteert waarschijnlijk in een ander beeld dan zou zijn verkregen als ouders puur op basis van willekeur uit de doelgroep zouden zijn geselecteerd en allemaal wel wilden meewerken. Al met al maken deze beperkingen dat er geen conclusies getrokken kunnen worden over de effectiviteit van het programma. Wel kan er een beschrijving worden gegeven van de ervaringen en verwachtingen van de deelnemende ouders.

Wat is Recht doen aan je kind?

Recht doen aan je kind is een interventie voor ouderparen met minderjarige kinderen die in een

⁶ In het definitieve projectplan is als doelgroep aangemerkt: 'gezinnen waarin de kinderen het meest te lijden hebben' (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015).

vechtscheiding zijn verwickeld. Het gaat hierbij om kinderen die de dupe (dreigen te) worden van de conflicten tussen hun ouders, waarbij eerdere hulpverlening geen of onvoldoende resultaat heeft gehad en waarbij de ouders nog één of meerdere lopende procedures hebben. De interventie wordt gekenmerkt door een groepsgewijze behandeling voor de duur van één week. Het doel van deze week, zoals dit is voorgelegd aan de deelnemende ouders, is dat zij met de strijd stoppen zodat zij weer ouders kunnen zijn voor hun kinderen. De betrokkenheid in het hulpverleningstraject van drie vFAS⁷ advocaten vormt een belangrijk onderscheidend kenmerk. Samen met de trajectbegeleider hebben ze gesprekken gevoerd met de advocaten van de ouders om ze van het programma op de hoogte te stellen en het kinderspectief in te brengen.

Voor de ontwikkeling van de interventie is inspiratie gezocht bij de *Signs of Safety*-methode (Turnell & Edwards, 1999). Deze methodiek kan worden beschouwd als de 'onderlegger' van het gehele programma. Het programma heeft daarnaast gebruikgemaakt van inzichten uit de volgende theorieën en methodieken (of elementen ervan): *Collaborative Therapy* (Madsen, 2007), emotiegerichte partnerrelatietherapie, emotiegerichte gezinstherapie (Johnson, 2012), hechtingsgerichte gezinstherapie (Hughes, 2007), en de beweging *Nieuwe Autoriteit*

⁷ 'De vFAS is een vereniging van advocaten die gespecialiseerd zijn in het personen- en familierecht. Het merendeel van de aangesloten leden heeft zich bovendien gespecialiseerd tot advocaat-scheidingsmediator. De scheidingsmediator begeleidt mensen die in onderling overleg de gevolgen van een (echt)scheiding willen regelen.' (www.verenigingfas.nl/)

en *Geweldloos Verzet* van Haim Omer, hoogleraar psychologie aan de Universiteit van Tel Aviv (zie Derksen, 2016). De hulpverleners van het programma hebben een *not-knowing* houding gehanteerd (Anderson & Colishian, 1992).

Signs-of-Safety is in Australië ontwikkeld en gaat uit van een systeemgerichte aanpak, maatwerk in dialoog en plan, en een toekomst- en doelgerichte werkwijze. De methodiek wordt sinds 2006 op diverse plekken ook in Nederland aangeboden (Bartelink, 2010). Conform deze methodiek wordt in de pilot een oplossingsgerichte aanpak⁸ gehanteerd waarin doelen in onderling overleg tussen gezin en hulpverlener worden vastgesteld. Volgens de ontwikkelaars van de *Signs-of-Safety*-methode zijn de competenties van de hulpverlener in combinatie met het persoonlijke contact tussen hulpverlener en gezin van doorslaggevend belang in het bereiken van succes.

Voor het bewerkstelligen van een 'partnerschap' tussen hulpverlener en gezin kent het programma dan ook een voorfase van acht tot twaalf weken. In deze fase brengt een trajectbegeleider de krachten, zorgen en oplossingsrichtingen in kaart. Ze doen dit samen met de ouders en het netwerk van de ouders (waartoe ook de betrokken advocaten en de hulpverleners worden gerekend). Daarnaast wordt in deze fase de problematiek getaxeerd door een oudertherapeut en een kindertherapeut. Met het oog op het wegnemen van blokkades bij ouders kan een beroep worden gedaan op een individueel therapeut.

De intensieve week bestaat uit vijf dagen waarin ouders bijeenkomen en in totaal 34 programmaonderdelen volgen (tabel 1). De eerste dag staat vooral in het teken van het creëren van de juiste condities voor het interventieprogramma. Meer specifiek gaat het hier om een eerste kennismaking, het vergroten van de veiligheid in de hulpverleningsweek, het vergroten van inzicht in het eigen gedrag en de gevolgen van conflicten voor de kinderen. Ook wordt de meest optimale groepsindeling voor het vervolg van het programma bepaald. Deze groepsindeling wordt vastgesteld aan de hand van de groepsdynamiek en de persoonlijke leerstijl die ouders binnen de groep laten zien (Kolb, 1983).

⁸ Binnen het domein van sociaal werk heeft de oplossingsgerichte aanpak als doel om het probleemoplossend vermogen van mensen zodanig te herstellen dat zij op eigen wijze en samen met anderen een meer gewenste situatie weten te creëren (De Vries & Prüst, 2017).

Bepaalde onderdelen van het programma worden vervolgens afgestemd op de persoonlijke leerstijl van de deelnemers. Dit wil zeggen dat uitleg volgt op een ervaring of juist precies andersom.

Tabel 1 Programma van de intensieve week

Dag	Onderdeel	Label
Dag 1	a	Introductie
	b	Kennismaking
	c	Verwachtingen/doelen
	d	Ervaringsdeskundige jongeren Villa Pinedo
	e	Ervaringsgerichte oefening De knoop
	f	Ervaringsgerichte oefening Bekertjes
	g	Interactiepatronen
	h	Dagbespreking
Dag 2	a	Ervaringsgerichte oefening Bewustwording last
	b	Inzicht levensverhaal (tree of life)
	c	Vragen en antwoorden (tree of life)
	d	Dagbespreking
Dag 3	a	Workshop Grenzen aangeven
	b	Workshop Spiegelen
	c	Workshop Hoe kom ik over op de ander
	e	Workshop Gezinsleven en netwerk
	d	Dagbespreking
Dag 4	a	Ervaringsgerichte oefening Bekertjes 2
	b	Mindfulness oefening 1
	c	Mindfulness oefening 2
	d	Oplossingen knelpunten (ouderpaar)
	e	Oplossingen knelpunten (vertrouwen)
	f	Oplossingen knelpunten (veiligheid ouders)
	g	Oplossingen knelpunten (veiligheid kinderen)
	h	Dagbespreking
Dag 5	a	Ontspanningsoefening
	b	Nieuw perspectief schrijven
	c	Nieuw perspectief bespreken
	d	Samen nieuw perspectief schrijven
	e	Wandeling bos van de kinderen
	f	Ontspanningsoefening Sloeporkest
	g	Ouders vertellen perspectief
	h	Ritueel/oorkonde
	i	Evaluatie dag en week

De tweede en derde dag staan vooral in het teken van de eigen kwetsbaarheden van de ouders en de invloed hiervan op de uitvoering van de ouderlijke verantwoordelijkheden. Een omvangrijk deel van de tweede dag is ingevuld met de zogenoemde *tree of life*-methode (Ncube, 2006), een systemische en steungerichte (groeps)behandelmethode waarbij ervaringsverhalen de basis vormen om ingrijpende gebeurtenissen te herkennen, te bespreken en te

verwerken.⁹ De verhalende methode beoogt ruimte te creëren voor nieuwe verhalen waarbinnen een nieuwe voorkeursrealiteit kan worden geconstrueerd (Freedman & Combs, 1996). De *Tree of life*-methode legt de nadruk op het maken van verbindingen met de geschiedenis, de cultuur en de belangrijke personen in het persoonlijke netwerk.

De derde dag richt zich vooral op het vergroten van het bewustzijn van hoe je op een ander overkomt, het inzicht in de positie van elk gezinslid binnen het gezin, en een beter idee van hoe het voelt voor kinderen om tussen ouders knel te zitten.

De vierde dag staat in het teken van het gesprek tussen de ouderparen en het zoeken van oplossingen voor de vastgestelde knelpunten. Ouders brengen een knelpunt naar voren waarbij twee andere personen als coach dienen voor één ouder. In een andere sessie worden ook knelpunten naar voren gebracht en wordt er vanuit 'reflecting teams', bestaande uit drie personen, gereflecteerd op het gesprek.

De vijfde dag wordt gekenmerkt door het maken van verbinding met de kinderen. De kinderen worden ontvangen op de hulpverleningslocatie en de ouders schrijven voor hen een nieuw gezamenlijk perspectief. Het vormt een soort van belofte aan het kind. Dit verhaal wordt aanvankelijk door elke ouder individueel geschreven. Daarna wordt ook een gezamenlijk stukje in het verhaal opgenomen. Aan het einde van het programma vertellen de ouders aan de kinderen hun verhaal en volgt er een certificaat dat door de ouders en de kinderen wordt ondertekend. Parallel aan de sessies voor de ouders volgen de kinderen een programma.¹⁰ In dit programma vertellen ervaringsdeskundige jongvolwassen jongeren van *Villa Pinedo* hun verhaal en geven zij de kinderen informatie over *Villa Pinedo*. De kindertherapeuten maken met de kinderen een *Tree of Life*.¹¹

⁹ De tree of life methode is oorspronkelijk ontwikkeld voor kinderen. Later werd deze ook toegepast bij volwassenen.

¹⁰ Het vormgegeven programma kent een systeemtheoretische benadering. Als zodanig wordt het betrekken van de kinderen als een belangrijk element beschouwd. Hierdoor wijkt het programma wel af van het oorspronkelijke idee om de hulpverlening volledig op de ouders te richten.

¹¹ Een eventuele verbetering in het welzijn van de kinderen, het primair beoogde resultaat van het programma, kan hierdoor voortkomen uit zowel de therapie voor de kinderen als de therapie voor de ouders (als ook niet-interventiegerelateerde veranderingen). Bij de eind-evaluatie van de interventie zal dit in het achterhoofd moeten worden gehouden.

Ouders worden vervolgens langs het 'bos' van de kinderen rondgeleid.

Na afloop van de intensieve week volgt een nazorgfase van zes maanden waarin deels nog behandeling plaatsvindt en deels wordt overgedragen naar reguliere hulpverlening. Bij een positieve uitkomst van het hulpverleningstraject kan besloten worden om een convenant te sluiten om de afspraken ook formeel vast te leggen. De vFAS-advocaat zou hier een begeleidende rol in kunnen hebben. Bij uitblijven van het gewenste resultaat kan de hulpverlening uiteindelijk alsnog uitmonden in een ondertoezichtstelling (ots) van de minderjarige kinderen.

De deelnemende gezinnen

In het definitieve programmavoorstel staat als beoogd resultaat opgenomen om 24 gezinnen te behandelen in vier interventieweken (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015). In maart 2015 volgde een subsidie voor twee interventieweken met uitzicht op nog twee interventieweken indien dit opportuun zou zijn (inclusief de daarvoor benodigde subsidie). Door een tekort aan instroom van ouders voor de eerste hulpverleningsweek (Gutterswijk, 2016b), werd deze week vier maanden uitgesteld. De periode waarin ouders zich konden aanmelden bleek te beperkt voor het werven van geschikte en voldoende gemotiveerde deelnemers (Gutterswijk, 2016b). Tegen de tijd dat de interventieweek was afgerond, bleken de kosten hoger uit te vallen dan voorzien en werd een aanvullende subsidie verleend voor nog een tweede interventieweek. Uiteindelijk hebben er twee interventieweken plaatsgevonden, waar in totaal negen gezinnen aan hebben deelgenomen.

Via verschillende instanties zijn de deelnemers geworven. Over het geheel genomen, dus de eerste én tweede behandelweek, is vooral verwezen vanuit de Rechtbank (18 keer), de Raad voor de kindbescherming (7 keer), het Centrum voor Jeugd en Gezin (6 keer) en Jeugdbescherming West (6 keer). Daarnaast is ook vanuit de Jeugdbeschermingstafel (4 keer), het Veilig verder team (1 keer) en door een bijzonder curator (1 keer) verwezen. Het programma is voorgelegd aan gezinnen die aan de selectiecriteria voldeden. De volgende criteria zijn gehanteerd: 1) ouders zijn gescheiden, 2) er is al voor langere tijd strijd, 3) er zijn lopende procedure(s), 4) er zijn zorgen om de (psychische) ontwikkeling van de kinderen, en 5) eerdere hulpverlening heeft niet of onvoldoende gewerkt. Daarnaast

zijn, ter overweging voor de ouders, de volgende zaken benoemd: de gevraagde tijdsinvestering, de vorm van de hulpverleningsweek (te weten, in groepsverband), en dat deelnemers in staat moeten zijn om naar hun eigen aandeel in de strijd te kijken. Deelname aan de pilot was vrijwillig; beheersing van de Nederlandse taal een voorwaarde.¹²

Voor gezinnen met interesse volgde een telefonisch consult met een onafhankelijk expertise team (Expertiseteam complexe zorg). Deze instantie dacht mee over of *Recht doen aan je kind* voor dit gezin een geschikte interventie zou kunnen zijn. Indien dit zo was, konden verwijzers de gezinnen aanmelden bij de projectcoördinator van *Recht doen aan je kind* waarna een intakegesprek volgde.

Van de 44 gezinnen die bij het expertise team zijn aangemeld, zijn er 26 geschikt bevonden voor deelname aan de eerste of tweede behandelweek (59%) waarvan er uiteindelijk negen daadwerkelijk hebben deelgenomen (5 gezinnen aan de eerste week en 4 gezinnen aan de tweede week). Redenen voor uitval onder de geschikt bevonden gezinnen betreft onder andere het (toch) onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal, de voorkeur voor een ander programma, een onvoldoende ontwikkelde werkrelatie, een te onveilige situatie en moeite met de organisatie op korte termijn (binnen acht weken vrij krijgen van werk en kinderopvang regelen).

Methode

Met het oog op de geplande eindrapportage, waarin de resultaten van de eerste en de tweede behandelweek zullen worden opgenomen, sluit de huidige onderzoeksofzet aan bij de opzet die is gemaakt ter evaluatie van de groep ouders die deelnamen aan de eerste intensieve week.¹³ Deze opzet volgend zijn vooral gevalideerde kwantitatieve meetinstrumenten ingezet. In voorliggende rapportage vormen de ouders de belangrijkste bron van informatie en worden een beperkt aantal metingen geanalyseerd. Dit betreft een paar metingen die tijdens het voortraject en in het kader van de intensieve week zijn verricht (dagevaluatie en weekevaluatievragenlijsten). In een enkel geval ontbraken er gegevens. Op onderdelen waarbij er van minder dan vijf ouders informa-

tie beschikbaar is, zal rapportage hierover omwille van privacy achterwege blijven.

Tijdens de intensieve week is aan het eind van elke dag een korte evaluatievragenlijst aan de ouders voorgelegd. In deze vragenlijst konden ouders per dagonderdeel aangeven hoe belangrijk ze het betreffende onderdeel vonden in het hulpverleningsproces. De antwoordmogelijkheden waren 1) helemaal niet belangrijk, 2) niet belangrijk, 3) belangrijk en 4) zeer belangrijk. Daarnaast is aan het eind van de week een vragenlijst voorgelegd waarin wordt gevraagd naar de ervaringen met de week als geheel.

Voor het onderzoeken van verwachte veranderingen in het aantal en de ernst van conflicten, zijn ouders in het voortraject en direct na afloop van de intensieve week vragen gesteld over conflicten en hun relatie. Het enige verschil tussen de meetmomenten is dat de eerste meting betrekking had op de situatie in de maand voorafgaand aan hun deelname aan *Recht doen aan je kind* en de tweede meting op de maand die nog moest komen (vlak na de interventie). Door deze twee metingen naast elkaar te zetten, kan een eerste indruk worden verkregen van de mate waarin ouders veranderingen verwachten in de periode na de intensieve week. Telkens wordt het gemiddelde oordeel op de ene meting vergeleken met het gemiddelde oordeel op de andere meting. Na het berekenen van het gemiddelde is gecontroleerd of een verschil moet worden toegeschreven aan een extreme verandering bij slechts één of enkele ouders, of dat het verschil in gemiddelde in grote lijnen representatief is voor de ouders als geheel. Indien het eerste geval zal dit worden vermeld. In het kiezen van de meetinstrumenten voor de *conflicten en relatie*-vragenlijst heeft het onderzoek van Kluwer (2013) als blauwdruk gefungeerd.

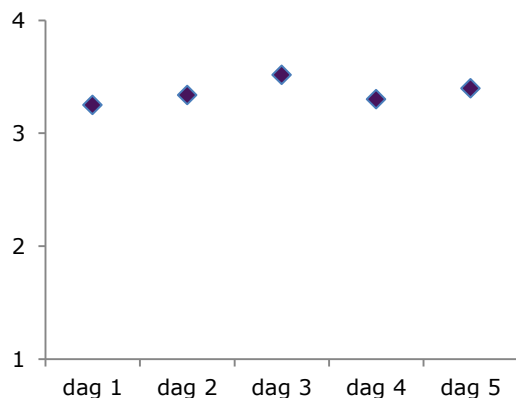
Tevredenheid van ouders met de intensieve week

Over het geheel genomen hebben de deelnemende ouders een positief oordeel gegeven over de intensieve week. Gemiddeld is het oordeel over alle programmaonderdelen een 3,3, dit wil zeggen belangrijk (3) tot zeer belangrijk (4). Van dag tot dag verschilt dit positieve oordeel weinig. De eerste dag krijgt het laagste (3,3) en de derde dag het hoogste totaal gemiddelde (3,5; figuur 1). Over het geheel genomen wordt elke dag dus gemiddeld positief beoordeeld en is er tussen de dagen weinig verschil.

¹² Contra-indicaties zijn een (licht) verstandelijke beperking en acuut problematisch middelengebruik.

¹³ Deze onderzoeksofzet is, met advies van het WODC, ontworpen door Horizon. Dit is een instantie die aan de hulpverlening is gelieerd.

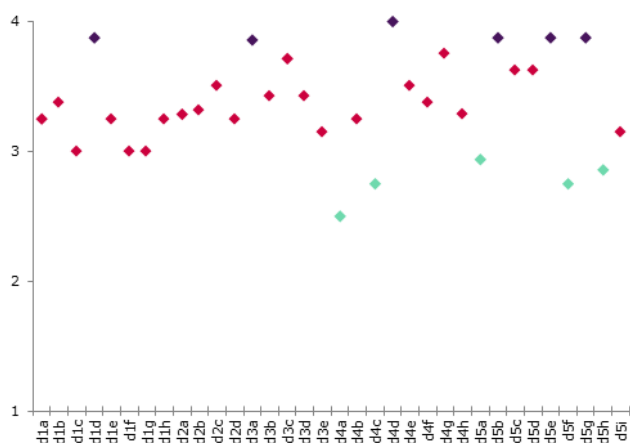
Figuur 1 Het beoordelingsgemiddelde voor de programmaonderdelen per interventiedag

Noot: 1 = helemaal niet belangrijk; 4 = zeer belangrijk

Per dagonderdeel zijn er echter wel duidelijk verschillen. Om dit zichtbaar te maken staat in figuur 2 weergegeven hoe belangrijk elk onderdeel gemiddeld werd gevonden. De x-as begint bij dag 1 met onderdeel A en eindigt bij dag 5 met onderdeel I (zie ook tabel 1). De y-as betreft het oordeel dat loopt van (1) helemaal niet belangrijk t/m (4) zeer belangrijk. Hieronder volgt een bespreking van de belangrijkste uitschieters,¹⁴ in de figuur weergegeven met de donkere en lichte punten.

Figuur 2 Gemiddelde score per programmaonderdeel

Noot: 1 = helemaal niet belangrijk; 4 = zeer belangrijk

¹⁴ Voor het onderscheiden van meer en minder belangrijke ervaren onderdelen is het criterium van één standaard deviatie gehanteerd. Voor onderdelen die relatief als belangrijker werden ervaren komt dit overeen met een score van een 3,9 of hoger. Voor de relatief als minder belangrijk ervaren onderdelen is dit een score van 2,9 of lager.

De donkere punten representeren de onderdelen die boven de andere onderdelen uitsteken. Het eerste 'uitstekende' onderdeel betreft de bijdrage van Villa Pinedo, waarbij jongvolwassen kinderen die in een soortgelijke situatie hebben gezeten vertellen over hun ervaringen en waarbij ouders anoniem vragen kunnen stellen. Dit wordt gemiddeld als zeer belangrijk beoordeeld. Een vergelijkbaar positief oordeel is gegeven voor de workshop 'grenzen aangeven', het zoeken naar oplossingen voor knelpunten (als ouderpaar en als onderdeel van reflecting teams), en de wandeling door het bos van de kinderen. Tot slot werd het moment waarop ouders hun verhaal aan de kinderen vertellen als een zeer belangrijk onderdeel van het hulpverleningsprogramma gezien.

De lichtere punten representeren de gemiddeld als minder belangrijk beoordeelde onderdelen. Dit betreft het ervaringsgerichte leren aan de hand van bekertjes, een oefening *mindfulness* met behulp van een snoepje, de twee ontspanningsoefeningen van dag vijf en de oorkonde. Deze onderdelen werden minder goed gewaardeerd dan de meeste andere onderdelen, maar voor al deze onderdelen geldt wel dat ze gemiddeld nog altijd eerder belangrijk dan niet belangrijk werden gevonden in het hulpverleningsproces.

In de beantwoording van de open vragen, die terugblikken op de week als geheel, valt het gemiddelde positieve oordeel dat aan het eind van elke dag is gegeven terug te vinden. Een meerderheid van de ouders heeft de week als positief ervaren en vrijwel alle ouders zijn van mening dat de week ze wel iets heeft gebracht. Ongeveer de helft van de ouders heeft het gevoel dat er minder strijd is. Een ruime meerderheid heeft handvatten gekregen voor het stoppen van de strijd, is het gelukt om hierin een eerste stap te zetten en heeft veranderingen in het eigen gedrag gezien. Ongeveer de helft van de ouders heeft er vertrouwen in vervolgstappen te kunnen zetten. Het programmaonderdeel dat het meest heeft geholpen, wisselt per ouder. Dit geldt ook voor wat betreft hetgeen waaraan de kinderen volgens de ouders zullen merken dat er minder strijd / meer samenwerking tussen hen is. De meeste ouders zouden andere ouders aanraden om aan het programma deel te nemen.

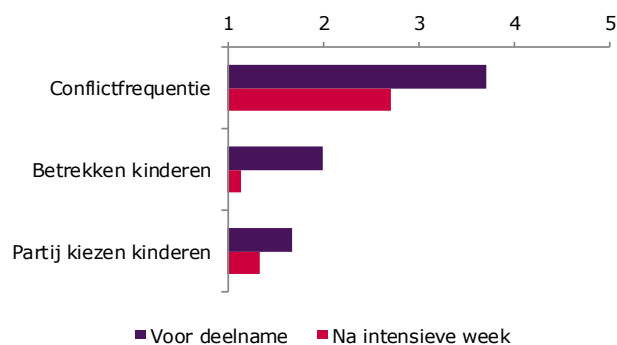
Opgemerkt zij dat een paar ouders aangaven dat het weekprogramma wel heel intensief/zwaar was. Ook blijkt hetgeen het de ouder heeft gebracht soms wat lastig te relateren aan de uiteindelijke doelstellingen van het programma. Een paar ouders vonden de strijd onveranderd of waren van mening dat de

toekomst dit zal moeten uitwijzen. Enkele ouders zien geen veranderingen in het gedrag en zijn terughoudend in het aangeven er vertrouwen in te hebben een vervolgstap te kunnen maken.

Een vooruitblik van ouders op conflicten en relatiekwaliteit

Figuur 3 laat zien dat de deelnemende ouders direct na de intensieve week gemiddeld positieve verwachtingen hebben ten aanzien van de frequentie van conflicten. Voorafgaand aan de interventie hadden de deelnemende ouders gemiddeld meerdere keren per week een conflict. Na de intensieve week zal dit naar verwachting minder zijn. Ook wordt voorzien dat kinderen minder vaak bij conflicten betrokken zullen worden en partij zullen kiezen.

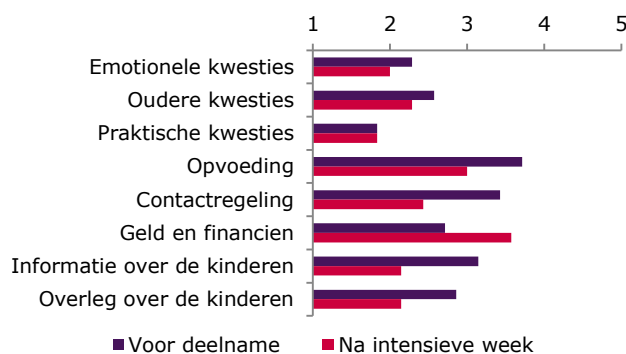
Figuur 3 Verwachte verandering in maandelijks frequentie van conflicten (gemiddelden)

Noot: 1 = helemaal niet, 2 = paar keer, 3 = elke week, 4 = meerdere keren per week, 5 = dagelijks

De grootste winst verwachten ouders bij geschillen over de contactregeling, de opvoeding en de communicatie (figuur 4). Bij deze geschiltypen is de discrepantie tussen eerdere ervaringen en verwachting over de toekomst het grootst. Voor emotionele kwesties en voor oudere kwesties wordt door ouders ook een afname in conflictfrequentie verwacht, zij het in beperktere mate. De mate waarin conflicten over praktische kwesties zich voordoen, blijft naar verwachting van de ouders gemiddeld genomen nagenoeg onveranderd.

Figuur 4 Verwachte verandering in frequentie van conflicten binnen diverse geschildomeinen (gemiddelden)

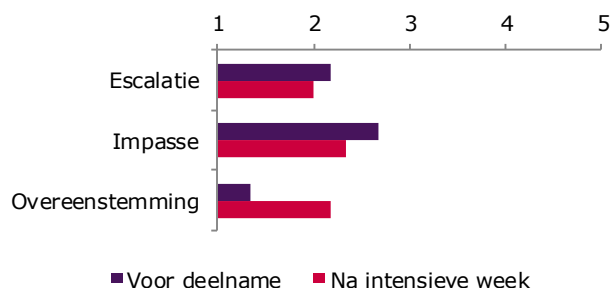

Noot: 1 = nooit/zelden, 2 = soms, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = altijd

Opmerkelijk is dat ouders na de intensieve week fors vaker conflicten denken te zullen hebben over geld en financiën. Eerder onderzoek wijst op de mogelijkheid van communicerende vaten. Juby, Billette, Laplante, en Le Bourdais (2007) hebben bijvoorbeeld een samenhang gevonden tussen het contact met de kinderen en de betaling van alimentatie. Hoe meer overeenstemming over de betaling van alimentatie, hoe frequenter het contact met de uitwonende kinderen was. Opgemerkt zij dat andere onderzoeken dit verband overigens niet vinden (bijvoorbeeld Arditti & Keith, 1993). Hoe het ook zij, het contrast is opmerkelijk en wijst mogelijk op een verschuiving in conflictonderwerp van communicatie en opvoeding naar geld en financiële zaken.¹⁵ Ouders verwachten verder dat geschillen een positievere afloop zullen hebben (figuur 5). De prognose is dat conflicten minder vaak zullen eindigen in een escalatie of impasse. En hoewel een conflict vóór deelname aan de pilot bij ouders vrijwel nooit in een overeenstemming eindigde, verwachten ouders na het volgen van de intensieve week dit in de toekomst soms wel te bereiken.

¹⁵ Het interventieprogramma kent geen expliciete aandacht voor financiële kwesties. De verwachte toename in conflicten over financiële kwesties is daarmee niet te relateren aan de inhoud van het programma.

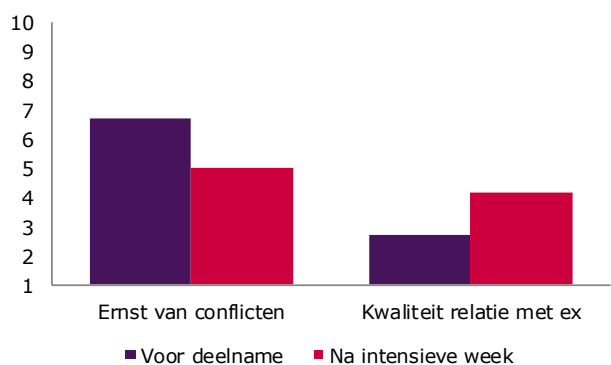
Figuur 5 Verwachte verandering in de uitkomst van conflicten (gemiddelden)

Noot: 1 = nooit/zelden, 2 = soms, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = altijd

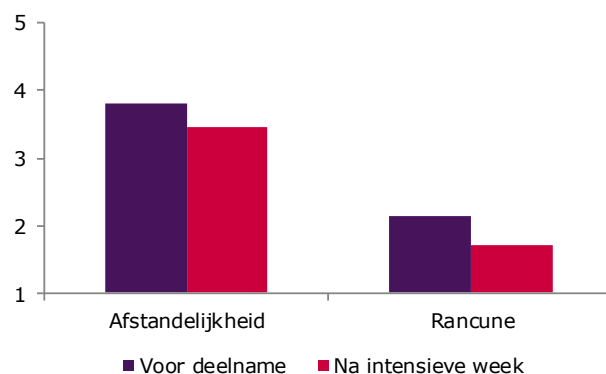
Vooruitziend op de maand na de intensieve week verwachten de ouders bovendien dat conflicten een stuk minder ernstig zullen zijn (figuur 6). Op een schaal van 1 tot 10 daalde de gepercipieerde ernst van het conflict van een 7,5 in de situatie van voor deelname aan het programma naar een verwachte score van een 5,3 in de maand volgend op de intensieve week. De kwaliteit van de relatie met de ex-partner is op beide metingen vrij laag te noemen. Desalniettemin wordt er na de intensieve week wel flinke verbetering verwacht.

Figuur 6 Verwachte verandering in de ernst van conflicten en de kwaliteit van de relatie (gemiddelde rapportcijfer)

Vergeleken met eerdere ervaringen, verwachten ouders voor de toekomst een positieve verandering wat betreft gevoelens van afstandelijkheid en rancune richting de ex-partner (figuur 7). Opgemerkt zij dat de voorspelde verbetering beperkt in omvang is.

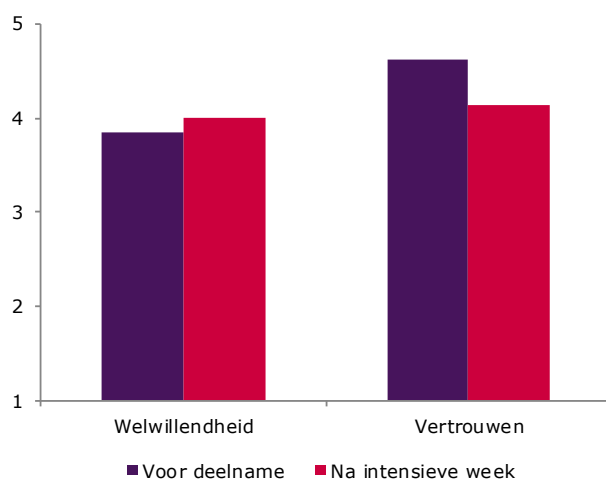
Figuur 7 Verwachte verandering in de mate van afstandelijkheid en rancune (gemiddelden)

Noot: 1 = in zeer beperkte mate 3 = neutraal, 5 = in zeer sterke mate

Vooruitkijkend op de periode na de intensieve week verwachten ouders ten opzichte van de ex-partner gemiddeld een klein beetje meer welwillend te zijn. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit verschil moet worden toegeschreven aan slechts enkele ouders die hier een verbetering verwachten; de meerderheid van de ouders verwachten hier geen verandering. Opmerkelijk is het vooruitzicht van ouders minder vertrouwen te zullen hebben in de ex-partner. De gemiddelde score voor de toekomst is duidelijk lager dan die is toegekend aan het verleden (figuur 8).

Figuur 8 Verwachte verandering in welwillendheid en vertrouwen (gemiddelden)

Noot: 1 = in zeer beperkte mate 3 = neutraal, 5 = in zeer sterke mate

Resumerend

De aan de interventie deelnemende ouders zijn vrijwel unaniem positief over het belang van de intensieve week. Voor de toekomst verwachten ze minder conflicten met de ex-partner te zullen hebben. Bovendien wordt verwacht dat deze conflicten gemiddeld minder ernstig zullen zijn. Daarnaast wordt voorspeld dat conflicten vaker in positievere zin zullen aflopen, dat wil zeggen minder vaak in een escalatie of impasse en vaker in een overeenstemming. Vooruitblikkend op de relatie zijn de deelnemende ouders van mening dat die over het geheel genomen ook flink zal verbeteren. Al met al komt uit dit onderzoek naar voren dat de ervaringen van de deelnemers met de intensieve week overwegend positief zijn, evenals de verwachtingen ten aanzien van de toekomst.

In deze rapportage zijn de ervaringen en verwachtingen beschreven van ouders die hebben deelgenomen aan de tweede intensieve week van de pilot *Recht doen aan je kind*. Deze beschrijving kan slechts een impressie geven van de verwachtingen en ervaringen met de interventie voor *uitsluitend deze ouders*. In hoeverre de resultaten voor andere ouders in een gelijke situatie zouden kunnen gelden, is op basis van voorliggend onderzoek niet te zeggen. Hiervoor zijn meer deelnemers nodig, en is een sterker onderzoeksontwerp noodzakelijk.

Literatuur

- Anderson, H., & Goolishian, H. (1992). The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. In S. McNamee & K.J. Gergen (red.), *Therapy as social construction* (pp. 25-39). Londen: Thousand Oaks.
- Arditti, J.A., & Keith, T.Z. (1993). Visitation frequency, child support payment, and the father-child relationship postdivorce. *Journal of Marriage and the Family*, 55(3), 699-712.
- Bartelink, C. (2010). *Signs of safety*. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 18 april 2017: www.nji.nl/nl/Download-NJi/SignsOfSafety.pdf
- De Rechtspraak (2016). Visiedocument Rechtspraak: (Echt)scheiding ouders met kinderen. Geraadpleegd op 18 april 2017: www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/Vechtscheidingen/Paginas/Visiedocument-Rechtspraak-over-echtscheidingen.aspx
- Derksen, J. (2016). Nieuwe autoriteit en waakzame zorg als opvoedkundige interventie. *GZ – Psychologie*, 8(6), 8-18.
- Freedman, J.M.S.W. & Combs, G. (1996). *Narrative therapy: The social construction of preferred realities*. New York, NY: Norton.
- Geurts, T., & Voert, M.J. ter (2014). Evaluatie van het ouderschapsplan en misvattingen in de media. *Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht*, 18, 68-73.
- Gutterswijk, R.V. (2016a). *Onderzoeksrapport Recht doen aan je kind: Evaluatie intensieve behandelweek*. Rotterdam: Horizon.
- Gutterswijk, R.V. (2016b). *Rapportage evaluatie aanmeldproces Recht doen aan je Kind*. Rotterdam: Horizon.
- Hughes, D. A. (2007). *Attachment-focused family therapy*. New York, NY: W.W Norton.
- Juby, H., Billette, J. M., Laplante, B., & Le Bourdais, C. (2007). Nonresident fathers and children: Parents' new unions and frequency of contact. *Journal of Family Issues*, 28(9), 1220-1245.
- Johnson, S. M. (2012). *The practice of emotionally focused couple therapy: Creating connection*. New York, NY: Brunner-Routledge.
- Kamerstukken II (2013/14). 'Uitvoeringsplan verbeteren situatie kinderen in een (v)echtscheiding'. Vergaderjaar 2013-2014, 33 836, nr 3
- Kluwer, E.S. (2013). *Het ouderschapsonderzoek: Een aanpak bij vechtscheidingen*. Den Haag/ Utrecht: Raad voor de Rechtspraak / Universiteit Utrecht.
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Upper Sadle River, NJ: Pearson FT press.
- Madsen, W. C. (2007). *Collaborative therapy with multi-stressed families* (2e ed.). New York/Londen: Guilford Press.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2015). *Projectplan Innovatieproject Complexe Scheidingen: Versie 1.0*. Ongepubliceerd intern document.
- Ncube, N. (2006). The tree of life project. *International Journal of Narrative Therapy & Community Work*, (1), 3.
- Turnell, A. & Edwards, S. (1999). *Signs of Safety: A solution and safety oriented approach to child protection casework*. New York/Londen: W.W. Norton.
- Vries, S. de, Prüst, H. (2017). *Oplossingsgericht werken in het sociaal werk: Interventiebeschrijving*. Utrecht: Movisie.

Klankbordgroep

Mw. mr. S.G.M. Hakhverdian-Jansen
Beleidsmedewerker, directie sanctietoepassing en
jeugd, afdeling jeugd, ministerie van Veiligheid en
Justitie.

Mw. dr. M.J. ter Voert
Senior onderzoeker, Wetenschappelijk Onderzoek en
Documentatiecentrum, ministerie van Veiligheid en
Justitie.

Deze reeks omvat korte verslagen van onderzoek dat door of in opdracht van het WODC is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van www.wodc.nl.